

„Nem mondhatjuk, hogy mi közünk hozzá”

**Beer Miklóssal, a váci egyházmegye püspökével
beszélget Rádai Eszter**

– *Tudja, püspök úr, hogy amikor elfogadja az úgynevezett baloldali média meghívását, elmegy az ATV-be és a Klubrádióba, vagy interjút ad baloldalinak számító, illetve nem kormánypárti lapok munkatársainak, ezzel fehér hollónak számít a katolikus egyházban? Nemrég azt a kérdést tette fel egy ismerősöm önnel kapcsolatban: nem lesz abból baja, hogy mindenkivel szóba áll?*

– Valóban, mindenhova elmegyek, ahová hívnak. Alapvetően, hogy nem szabad eleve elutasítani senkit. Az utóbbi hónapok nagy fölismerése volt számomra, hogy nem mi választjuk meg, hogy hová születünk, a családunkat, a génjeinket, a neveletésünket ajándékba kapjuk. Bőjte Csaba, ez a jópofa ferences szerzetes mesélte egyszer: behozott hozzám egy román rendőr egy szutykos, ember formájú gyereket. Nem kérdeztem meg tőle, hogy hívnak, honnan jöttél, csak azt, et-tél-e. Utána megmosdattam, fölöltöttem, megpuszilgattam, és csak ezután mondtam, hogy na, hát Isten hozott, ki vagy te? Olyan szép lenne ez a mi világunk, ha így gondolkodhatnánk: hogy az első találkozásakor feltétlen bizalommal, őszintén fordulunk egymás felé: „Isten hozott, örülök neked.” Ezt én talán anyámtól tanultam, a családomból hoztam, és aztán az egész életem valahogy erre predesztinált.

– *Szabad megkérdezni, hogy*

honnan hozta? Hogy milyen volt az a család, amelybe beleszületett?

– Azt szoktam mondani, hogy büszke vagyok a családom nyomorúságára.

– *Értsem úgy, hogy ön első generációs értelmiségi? Vagy épp úgynevezett deklasszálódott családba született?*

– Az utóbbi. Apai nagypapám az óbudai gázgyárnak volt az igazgatója, a Beer Pista bácsi, anyai nagypapám pedig a Hüttl Hümér Építész Irodában dolgozott, tehát mindketten mérnökök voltak. Apám Temesváron született, erdélyi szász családba, az apai nagymamám meg morva volt, Brno környékéről való volt, ahogy mesélték. Az anyai ágon meg, ahogy anyámék mondták, „stammen wir aus Nieder-Österreich”, tehát Alsó-Ausztriából valók vagyunk, ez volt a Huber család. Tehát Beer és a Huber. Apám, aki a Ganz gyárban volt mérnök – ezekben a napokban volt a halála hetvenedik évfordulója –, már Pesten ismerkedett össze anyámmal.

– *Vagyis az édesapja Budapest ostroma során vesztette az életét. Ha jól számolom, akkor ön egy-két éves lehetett...*

– Másfél, 1943-as vagyok. Az ostrom utolsó napján halt meg. Így maradtunk ketten anyámmal – aki pedagógus volt, büszkén mondta mindig, hogy földrajz, természetrajz szakos tanár –, és én így lettem első gyerekként mindjárt egyetlen

gyerek is. Ugyanakkor a nagycsalád öröme és biztonsága is megadatott, mert nyolcan vagyunk unokatestvérek, és nagyon szeretjük egymást mind a mai napig.

– *Tudom, hogy Zebegényben gyerekeskedett, ebben a Duna-kanyarban lévő kis községben...*

– Ez megint nyomorúságos történet. A háború után, mivel a lakásunk megsemmisült, egy nagynénihez költöztünk, a Kinizsi utcába. De mivel neki korábban volt egy bérháza, vele együtt minket is kitelepítettek Szabolcsba, egy Gégény nevű faluba. Akkor voltam nyolcéves, és nem nagyon értettem, hogy anyámnak miért nem tetszik ez a helyzet. Mert én pesti gyereként nagyon élveztem, hogy ugrálhatok a szénakazalban a többi gyerekekkel, és megtanultam dohányt fűzni, meg krumplit ásni. De felnőtt fejjel tudom, hogy mekkora nyomorúság volt az: földes szoba, rendőri felügyelet, lakhelyelhagyási tilalom... De a két nagybátyám valamilyen baráti kapcsolatokon keresztül eljutott Trautmann Rezsőhöz, aki valami magas főmufti volt, és kikönyörögték, hogy járja ki a Rákosinál, hogy áttelepülhesünk Zebegénybe. Ahol volt egy kicsi nyaralónk, ami szerencsére a nagymama nevéen volt, tehát azt nem államosították, és akkor oda áttelepülhettünk. Persze ott is volt rendőri felügyelet, ha jól emlékszem, '54-ig. Én aztán ott jártam iskolába, és az maga volt a paradicsom, pedig ott is csak a konyha volt, meg a szoba, a konyhában égett a sparheltben a tűz, azzal fűtöttünk meg főztünk is rajta, és volt meleg víz. És az ablakon jégvirág, és kint a tyúkok, na! Hát szóval, az nekem maga volt a paradicsom. Emlékszem, hogy minden pénteken mentünk az erdőbe fát

gyűjteni, mert azzal fűtöttünk, és közben gombát is szedtünk, és ott hihetetlenül megszerettem az erdőt, pedig borzasztó nehéz volt cipelni a hátamon a rőzsekupacot. Aztán télen a hó... Be volt fagyva a Duna az ötvenes években, legalább kétszer is. Szóval elmondhatatlanul szép emlékeim vannak... A Dunában tanultam meg úszni, megszeretni a vizet is... És ott volt a Szőnyi-ház. Én még láttam az öreg mestert festeni. Aztán megint az én személyes mázlim: egymás után olyan papok közelébe kerülhettem, akik hiteles emberek voltak. Nem sokkal azután, hogy odakerültünk, helyezték Zebegénybe Vajda Józsefet, aki Rómában tanult, intelligens, nagy tudású és végtelen puritán ember volt, akit politikai okok miatt kitiltottak az esztergomi teológiáról. Ő nevelt engem, ő tágította ki a látókörömet. Álcázott cserkész táborba is ő vitt el minket, Akarattyára, a börtön kockázatával. Később szerencsére visszakerülhetett az esztergomi teológiára is. Amikor aztán Zebegényből gimnáziumba kerültem, épp ide Vácra, itt is volt egy hittanárom, a Pálos Frici atya, ma már drága öreg barátom, aki megint csak nagy hatással volt rám, úgyhogy tovább érlelődött bennem az elhatározás, hogy papi pályára lépek. Nyilván az olvasmányaim is segítettek ebben, anyám is olyan könyveket adott a kezembe...

– *Például?*

– Ami igazán hatott rám, az a Don Bosco élete volt, a torinói munkáspapé, a szalézi rend alapítójaé, aki összegyűjtötte az árva gyerekeket, tanította és nevelte őket. Fantasztikus, játékos, jókedvű, csodálatos férfi, emlékszem egy képre, amelyen kötél táncosként bűvöli el a gyerekeket. Vagy Néri

Szent Fülöp élete, máig emlékszem a Legyetek jók, ha tudtok című filmre. És mondom, a cserkészlet és a természetszeretet... Rácsodálkozni a madarak fütyére, megismerni a fákat, a madarakat, őzikét, rókát látni az erdőben... És lassan-lassan ez úgy összeállt bennem: hogy ez a sok csoda maga a teremtett világ. És aztán a csillagok, azok máig elbűvölnek... Sajnálom a mai embert, aki keveset néz föl az égre. Emlékszem a beszélgetéseimre, vitáimra az osztálytársaimmal az élet keletkezéséről, vagy hogy miként lehet megérteni a fényévnyi távolságokat, a világegyetem titkait. Engem ez máig izgat.

– *Maguk a természettudományok is érdekelték?*

– Hogyne! Gúnyoltak is az osztálytársaim, mert kedvenc tantárgyam volt a matematika, mert azt nem kellett tanulni, csak megérteni. De rajongtam a földrajzért, a történelemért is, és persze az irodalomért. És nagyon élveztem a kémiai és fizikai kísérleteket. Ma is elmélázom néha ezekről a dolgokról, az életnek olyan csodáiról, mint a víz vagy a légkör. Zebegényben ebből a szempontból is elkényeztetett helyzetben voltam, Szőnyi mestertől tanultam a naplementét csodálni. „Nézd azt a millió színt, ahogy átmegy a vörösből kék-lilába! Meg aztán az erdő zöld színe hányféle...?” Szóval belebolondultam, rajongója lettem a természetnek, Szent Ferenc-i boldogsággal gondolok ma is rá *(énekel)*: „Fivérem, nap, nővérem, hold, oly tisztán hallok csengő hangotok.” Hát ez gyönyörű. Szóval ezek voltak a meghatározó élményeim. Úgyhogy harmadikos-negyedikes gimnazista koromban már biztos voltam benne, hogy ez lesz az én utam.

– *Amikor aztán bekerült a teoló-*

giára, majd hat év után végzett, ha jól számolom, a 60-as évek második felében, akkor milyennek látta azt a represszió által megnyomorított, az Állami Egyházügyi Hivatal által felügyelt, kontrollált és manipulált katolikus egyházat, amelynek a papja lett? És azt a szükségszerűen kontraszelektált közösséget a maga megvásárolt vagy bezsarolt békepappjaival és besúgóival?

– Amikor a pesti teológiára kerültem – Esztergomba jelentkeztem, de mivel kitűnően érettségiztem, mindjárt Pestre küldtek az egyetemre –, azzal indított el engem Vajda József atya, hogy most mész a Babilonba...

– *Tehát a bűnös városba?*

– A bűnös városba.

– *Mert a katolikus egyház szerint Budapest bűnös város?*

– Ezt akkor ő úgy értette, hogy a diktatúrából adódóan az a hamiság, a hazugság világa. Hogy senki nem tudta, megbízhat-e a másikban, mert az egy sátáni világ. Ez 1961-ben volt, tehát '56 után pár évvel, akkor még zajlottak a papok elleni perek, sok pap volt még börtönben, több százan, és ezt mi egymás között megbeszéltük, de mi fiatalok ettől valahogy mégsem kedvetlenedtünk el. Figyeltünk a tanárainkra, akiktől nagyon magas színvonalú teológiát kaphattunk, és ha nem is egész tudatosan, de tudat alatt azért ott volt bennünk, hogy ez a világ olyan, amilyen, és nem szabad, hogy mi ettől függjünk.

– *Ezt az egyházukra is értették?*

– Igen. Tudtuk, mi a békepapi mozgalom, sejtettük, hogy nagyon sok a megalkuvás, de azt is tudtuk, hogy aljas módon, zsarolással érte el mindezt az akkori rendszer. Tehát az egy szörnyű világ volt, de mi megpróbáltunk erről nem tudomást venni, és tényleg pappá válni.

És a teológia ettől függetlenül szép élmény volt, meg a pesti környezet is kicsit elkényeztetett: hangversenyre jártunk, színházba, operába, a Szent István-Bazilikában szép hangversenyek voltak. 1966-ban szenteltek pappá, akkor az Egyetem téri templomban már miséztem, hétvégeken pedig kijártam Zuglóba, az óriási Bosnyák téri templomba, ott már akkor is nagy tömegek voltak, százával jártak oda az emberek, és azért az egy érdekes élmény volt, három káplán a plébánossal. Az első hivatalos beosztásom Kőbányán volt, akkor még Pataki térnek hívták, most Szent László tér. Gyönyörű az a templom, és ott voltam két évig káplán, de ami nyomasztó volt, a rengeteg temetés. Az egy negyvenezres plébánia, majdnem minden nap mentünk a rákoskeresztúri temetőbe, az lélekölő feladat volt, állandóan csak a gyász, a gyász. Azért úgy elvélve voltak ministránsok, és hittanórákat tartottam az iskolákban, de azért nehéz volt az a két év. Viszont akkor fejeztem be a diplomamunkámat, és doktoráltam.

– *Mi volt a témája a diplomamunkájának?*

– Az egyház katolicitása. Az egyetemesség, amiben benne van az ökumenizmus, a vallásközi párbeszéd, meg amiről már eddig is beszéltünk: a nyitottság az emberi kapcsolatokban. Ami azóta is szívügyem. Tehát a koncentrikus körök mentén való gondolkodás. Ez 1969-ben volt, épp akkor, amikor meghalt nagymama, Zebegényben, és mivel akkor anyám egyedül maradt, kértem Schwarz-Eggenhoffer Arthúr bácsit, az egyházmegye megbízott vezetőjét, mert akkor – mivel Mindszenty bíboros az amerikai követségen volt – püspökünk

nem volt, hadd jöjjenek valahogy közelebb anyámhoz, hogy jobban tudjak gondoskodni róla. Szobra helyeztek káplánnak, utána pedig, amikor megüresedett a márianosztrai plébánia, odakerültem önálló beosztásba. Akkor voltam 27 éves, tehát még szinte gyerek, de boldog voltam, hogy már önállóan dönthetek. Az egy érdekes szituáció volt egyébként, hiszen a külső börtönudvaron volt a templom.

– *A fogvatartottakkal is kapcsolatba került?*

– Nem, arról szó sem lehetett, hogy papként bemehetnénk a börtönbe. Akkor Márianosztrán mindössze két munkahely között lehetett választani: vagy a börtön, vagy a kőbánya. Aki annyira értelmes volt, hogy fölverték fegyőrnek, az ott dolgozott, a többiek, szegények, a kőbányában. Viszont akik a börtönben dolgoztak, azoknak tilos volt templomba járni, úgyhogy maradtak az asszonyok. De mondom, fiatal voltam, kimentem a focimeccsre, összebarátkoztam az emberekkel, jártam velük focizni, ezért megszerettek és elfogadtak.

– *Nevezhetjük ezt egyfajta missziós tevékenységnek?*

– Hogyne.

– *Vagy térítő munkának?*

– Ezzel a fogalommal óvatosan bánok: téríteni sosem akartam, de annak mindig örültem, ha valakit sikerült az Uristen felé elindítanom. És az kétségtelen, nagy öröm volt és egyfajta visszaigazolás, hogy körülöttem mindig volt egy jó csapat gyerek. Folytatva a pályámat, 1976-ban helyeztek át a Duna másik oldalára, Pilismarótra, ahol 21 évig maradtam mint plébános, és közben már filozófiát tanítottam az esztergomi teológián.

– *Milyen filozófiát tanulnak a hallgatók a teológián?*

– Mint máshol. Filozófiatörténetet, persze, egzisztencializmust, marxizmust, szóval mindent – az eredeti szövegek alapján, de nyilván egyfajta kritikai értelmezésben. Legjobban az ismeretelmélet izgatott. Platón, Arisztotelész. Heidegger volt a kedvencem, az egzisztencializmus, és aztán a perszonalizmus. Szóval nagyon élveztem, nagyon élveztem. És miközben délélőttönként tanítottam, délután a Duna-parton a gyerekekkel játszottam, fogócskáztam.

– *Volt-e valamilyen kapcsolata az akkoriban kényszerű illegalitásban működő bázisközösségekkel, amelyeket az akkori elvárások szerint a hivatalos katolikus egyház is kimondottan ellenségesen kezelt? Vagy ha nem, mi volt róluk a véleménye?*

– A Bulányi-mozgalomra gondol nyilván.

– *Például.*

– Nem volt velük kapcsolatam, próbáltam távol tartani magam, mert éreztem, hogy ez veszélyes dolog, nem akartam soha kockáztatni.

– *Miért nem?*

– Mert ott volt anyám, akiről gondoskodnom kellett. Én nem voltam olyan hős fiú...

– *De amúgy rokonszenvezett volna velük?*

– Nem nagyon ismertem őket. Tiszteltem a vagányságukat, de úgy fogtam föl, hogy ők megtehetik, hogy „packázzanak” az állami hatóságokkal, az Egyházügyi Hivattal, én nem. De ugyanakkor kiharcoltam, hogy hittant tanítottam, és a tanácselnök meg az iskolaigazgató is elnézte, hogy mindig rengeteg gyerek volt körülöttem. Bejártuk a Pilist. Nyáron mindig lent voltunk a Duna-parton. Mániám volt az evezés.

– *Önt soha nem zsarolták meg vagy kísértették meg, nem akarták beszervezni, hogy jelentsen? A társakról, az egyházáról, a hívekről.*

– Próbálkoztak.

– *És hogyan tudta elhárítani?*

– Amikor elkezdtek járogatni hozzám, állítólag csak „ismerkedni, beszélgetni”, ez már ’87–’88 körül volt, először nem értettem, miért jönnek ilyen furcsa emberek. Aztán elkezdtek hívogatni, mondván, olyan szimpatikus vagyok nekik, és mégiscsak beszéljünk arról, hogy mi a véleményem a politikáról. És akkor mindig anyámra tudtam hivatkozni, hogy „jaj, én nem érek rá, mert anyám beteg”. És valahogy mindig ki tudtam bújni, aztán jött 1989. Tehát én megúsztam, hála Istennek, nem kellett kompromittálódnom. De megértem azokat, akiket zsaroltak, és nem tudtak nemet mondani.

– *Azt is megérti, hogy ők, illetve az egyházuk ezt máig nem vallják be a társadalom előtt? Hogy nem gyakorolnak bűnbánatot, amiért „könnyűnek találtattak” abban a megmérgetetésben?*

– De mit kéne bevallani? Azt, hogy zsaroltak minket?

– *Azt, hogy „gyengének bizonyultunk”.*

– Azt már elég sokszor bevallottuk.

– *Én másképp emlékszem. Miközben azt is tudom, hogy talán az egyházaknak kellett elviselniük a legkeményebb és leghosszabban tartó repressziót. Tehát bőven vannak mentő körülmények.*

– Ezek nagy kérdések: egyik oldalon ott voltak a nagyon bátrak, akik végigcsinálták a börtönöveket, a másik oldalon pedig a – mondjuk – gyengék. De nem hiszem, hogy sokan voltak, akik elárulták az egyházat.

– *És az embereket? A híveket? A társadalmat, amelyben működtek? Azokat, akik irántuk bizalommal voltak?*

– Amit én ezekből az ügynökök-tákból megismerhettem, azokból úgy látom, a legtöbben semmitmondó jelentéseket írtak: például, hogy elég sokan voltak a körmeneten, meg hogy elénekelték a Szózatot a mise végén. Szóval szerintem ez egy föltupírozott dolog, ráadásul aljas dolognak tartom épp a katolikus egyházon számon kérni a gyengeségét, amikor annyira megalázták és zsarolták a papjait. Egyébként ilyen zsarolásnak a pedagógusok és a protestáns lelkészek is ki voltak téve. Nekik bizonyos szempontból még nehezebb volt a helyzetük, mert őket a családjukkal zsarolták.

– *A római katolikus papokat pedig – gondolom – a cölibátus parancsának megszegésével, tehát a kapcsolataikkal.*

8

– Igen, nőügyekkel.
– *Vagy nőügyekkel, vagy esetleg homoszexuális kapcsolatokkal.*

– De épp ezért mondom, hogy ez nagyon fondorlatos dolog volt, mindenkiről mindent tudni akartak az ávósok, és óriási hálózatuk volt. Mai eszemmel megdöbbenek, hogy mennyi embert tudtak foglalkoztatni a besúgással. Maga a szituáció volt olyan, amit szerintem a mai nemzedék már nem is ért: egy ateista diktatúra gyakorolt alig elviselhető nyomást az egyházra, mi meg azon igyekeztünk, hogy azért mégis, hadd legyen nyitva a templom, és mégis lehessen hittanórát, elsőáldozást, bérmlást tartani, és ezért mindenféle kompromisszumokat kötöttünk. De nem tagadtuk meg a hitünket, erről szó nem volt. Ezért mondom, hogy nem fair, ha a mai körülményeket visszave-

títve a hatvanas-hetvenes évekre, számon kérjük, hogy miért nem volt több vértanúja az egyháznak. Ezt a kérdést azért én óvatosan kezelném.

– *Visszatérve a történetéhez, még pilismaróti plébános volt, amikor a Hittudományi Akadémia rektora lett?*

– 1997-től 1999-ig Esztergom belvárosban voltam plébános, és '99-ben nevezett ki Paskai bíboros úr rektornak a szemináriumba. Majd 2000-ben lettem segédpüspök, és 2003 áprilisában kaptam a kinevezést a váci püspökségre. Hát az már megint egy egészen más fejezet.

– *Mitől lesz az ember püspök, egy egyházmegye irányítója – persze azon kívül, hogy kinevezik?*

– Azt én sem tudom. Most már ugye ez a tizenkettedik évem, fantasztikus élmény volt, hogy visszajöhöttem Vádra a diákvárosomba, és egyszer csak rám szakadt ennek a hatalmas egyházmegyének a felelőssége. Az egész Nógrád, Pest megye kétharmada, tehát a Dunától keletre eső középső országrész, benne Szolnok környéke, a Tiszamente. De Hatvan környéke is beletartozik, még Hevesből is van egy kis rész, tehát az ország tizede. És 350 templomunk van, annak a gondja, és annyi közösség.

– *Tudom, hogy szeretné lerázni magáról, helyesebben az egyházáról a templomok gondját. Miért?*

– Mert úgy gondolom, hogy ez nagyon ellentmondásos örökségünk. Persze büszkék vagyunk a műemlékeinkre, természetesen nem hagyjuk őket összedőlni, de ez óriási teher az egyházon, amely elvonja a lelki-szellemi energiáinkat a lelki templomépítéstől, az erkölcsi hitben való formálásról, a nevelésről. Ami az egyház igazi küldetése len-

ne: segítséget nyújtani a családok életében, az ifjúság nevelésében, a szociális problémák megoldásában.

– *Mert ma nem ezeket tartja elsőrendűen fontos feladatának az egyház?*

– Ez óriási teherként nehezedik az egyházunkra. Ez a megörökölt biztonság, megörökölt gazdagság, ami nem konvertálható, nem fordítható át felhasználható tőkévé. Pedig, ahogy a hitben élő embernek az életvitelében is egyensúlynak kell lennie az Isten és az emberek iránti kapcsolatában, úgy kellene ennek történnie az egyház esetében is. Amit a bibliai fő parancs mond: hogy uradat, istenedet imádd, és teljes szívedből szeresd az embertársadat, a felebarátodat. Tehát a kettő összetartozik.

– *Vagyis e szerint a legfőbb parancsokat szerint az egyház számára két egyenrangú feladat a hitélet és az emberek szolgálata?*

– Igen, és a kettő közötti egyensúlyt kell megtalálni. Persze nagy a kísértés, hogy az ember előnybe helyezze az üdvösség útjának a művelését, hiszen azon keresztül vezet az út a mennyországba. De ha emiatt elhanyagoljuk a felebarátaink szolgálatát, akkor önző érdek vezérel minket, nem az önzetlen jóság. A kísértés persze mindig jelen van, hogy magánügyként kezeljük a vallást, és azt mondjuk: engem nem érdekel ez a világ, elég, ha jó ember vagyok, becsületes, mindig megteszem a kötelességemet, járok templomba, imádkozom, mert így szerzek érdemeket az Úristennél. Nagy a kísértés, hogy csak magammal törődjek. Ezt sokszor úgy sarkítjuk ki – ez a mi platonista örökségünk –, hogy a test börtön, ahonnan ki kell szabadítani a lelket. Holott csak arról van szó, hogy az önzés béklyóiból kellene kiszabadulnia az em-

bernek, hogy szabadon tudjon szeretni. Szabadon tudjon mások felé fordulni. Ez az a Szent Ferenc-i gondolat, ami engem mindig segít abban, hogy egyensúlyban legyek. A valódi, a hiteles keresztény gondolkodás, amit Jézustól tanulunk, és amit például Szent János úgy fogalmaz meg: hogyan szerethetnénk Istent, akit nem látunk, ha az embertársunkkal nem törődünk, akit látunk. És akkor már meg is érkezünk napjaink legnagyobb kérdéséhez: hogyan tekintünk mi a másik emberre. Hogy testvérként tekintünk-e a cigányra vagy – most már tudom, hogyan kell mondani, mert múltkor nagyon kikaptam, hogy négyert mondtam – az afroamerikai emberre. Épp ma olvastam a galatákhöz írt levélben, hogy a szabadságot Krisztus szerezte meg nekünk. És nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mindnyájan Isten gyermekei vagyunk. Ez maga a krisztusi szabadság: hogy nincsenek előítéletek. Ahhoz azonban, hogy ide eljussunk, mindig önvizsgálatra van szükségünk. Épp e tekintetben a közeledő nagyböjt értelme is: hogy ellenőrizzük, hogy a koordináták a helyükön vannak-e.

– *Nem értem. Miért kell ahhoz böjtölni?*

– A böjt nagyon fontos. Éppen most, az ukrainai válság kapcsán a pápa és az ukrainai püspökök is kérték, hogy „böjtöljete és imádkozzatok értünk”. A böjt a szolidaritás legtisztább és legőszintébb megnyilatkozása. Hogy amikor mások éheznek, nyomorognak, szenvednek, akkor én ne engedjek meg magamnak minden luxust. És önként, nem parancsszóra, hanem belső együttérzésből tartsak mértéket.

– *De ezek nem afféle külsőségek,*

formai dolgok? Mi múlik azon, hogy eszem-e húst, vagy nem?

– Az önbecsülésem múlik rajta. Ebben a nyomorult világban, ahol ilyen óriási különbségek vannak a gazdagok és a szegények között, hívő emberként, keresztény emberként mondhatom-e én azt, hogy nincs közöm az éhezőkhez? Micsoda hite van annak – kérdezi Ferenc pápa is folyton –, aki így gondolkodik? De ne menjünk olyan messzire, nézzük a mi legégetőbb problémánkat. Szégyen még kimondani is, de tény: a mi templomba járó embereinknek a fele nem tartja embereinknek a cigányt.

– *Ez optimista becslés, a felmérések szerint az iskolába járó gyermekek szüleinek több mint 90 százaléka nem szeretné, ha a gyereke mellett cigánygyerek ülne az iskolában.*

10 – Én csak a templomba járókról merek nyilatkozni: ezeknek az embereknek a felére jellemző a kirekesztő gondolkodás. Azt mondják: „Ezeket a nem-embereket úgysem lehet segíteni, mert lusták és lopnak.” És közben eszükbe sem jut, hogy a cigányoknak leginkább épp arra lenne szükségük, hogy ember-számba vegyük őket. És igaz, hogy a katolikus egyházi szervezetek gyönyörű dolgokat tesznek a cigányokért, az arlói apácák például ott élnek közöttük, nevelik, segítik őket, és Esztergomban is közelről láttam, hogyan foglalkoznak a cigányokkal az iskolatestvérek, beöltöztönek a cigánynegyedbe, reggel viszik kézen fogva a gyerekeket az iskolába, délután foglalkoznak a felnőttekkel, közösségi házat hoztak létre, tanítják őket a háztartási munkákra, gyereknevelésre... És van jó pár volt tanítványom, aki ott él a cigányok között, tanodát vezet, szociális foglalkoztatót, szociális szövetséget szervez, tehát mun-

kahelyet teremt. De ami az elmúlt huszonöt évben történt a cigánysággal, hogy tömegesen vesztették el a munkájukat, kerültek utcára és az éhhalál szélére családostul, az mégiscsak az egész társadalmunk felelőssége és szégyene. És ezt nem nézhetjük tovább ölbe tett kézzel. Nem mondhatjuk, hogy mi közünk hozzá. Ferenc pápánk is erről beszélt: hogy káini gondolkodásra vall, ha azt mondjuk, mi közünk hozzájuk. Vagy még inkább, ha meg is tagadjuk a testvérséget velük. Tehát ebben a szolidaritásban itt mindenkinek részt kellene vállalnia.

– *De a legjobban éppen önnek kell tudnia, hogy a magyarországi római katolikus egyház ebben egyáltalán nem jár élen.*

– Dehogynem! Ki jár élen, ha nem mi?! Mi mindent tesz a Máltai Szeretetszolgálat a cigányokért?! Mondom, én belülről látom, mit küszködünk értük.

– *Én ezzel szemben úgy tapasztalom, legtöbbit a különféle, az új egyházügyi törvény szerint nem is egyházstátusú metodista és újprotestáns, valamint buddhista típusú kiségyházak teszik értük.*

– Higggye el, hogy mi sokkal többet teszünk! Csak mi nem reklámozzuk.

– *Ők sem, hiszen általában szegények, mint a templom egere. De talán hallott a mánfai kollégium szomorú történetéről. Ezt a Dél-Baranyában egykor volt kollégiumot a 90-es évek elején német katolikusok pénzén hozták létre, olyan német emberek pénzén, akik európaiként szívesen hoztak anyagi áldozatot azért, hogy a rendszerváltás utáni magyar társadalmat támogassák a demokrácia kiteljesítésében. Ez a kollégium lett aztán néhány évre otthona, afféle zsilipje azoknak a baranyai cigánytelepekről érkezett*

roma fiataloknak, akik Pécsen különböző gimnáziumokban tanultak, ugyanazokban, amelyekben a nem roma gyerekek. Közben a kollégiumban megismerkedtek és megtanultak élni eszközökkel, helyzetekkel, a többségi társadalom számára mindennapos lehetőségekkel, szemüveget és fogszabályozót kaptak, ha arra volt szükségük, és mivel mind hasonló körülmények közül érkeztek, azt is megtanulták egymástól, hogyan ne essenek kétségbe, hogyan ne hátráljanak meg, ha kirekesztéssel, bántással, előítéletekkel találkoznak. És ezt a kollégiumot be kellett zárni, mert a magyar társadalom, benne a magyar katolikusok – szemben a németekkel – nem voltak hajlandók fenntartani.

– Nagyon sokat kaptunk Németországtól, az kétségtelen, de higgye el, nagyon sokat tesz a cigányságért a magyar katolikus egyház is. És nincs értelme, hogy mi most itt rivalizáljunk.

– Püspök úr és a környezete valóban nagyon sokat tesz, ez köztudomású, de ez nem általános.

– Ugyanezt csinálják a görög katolikusok, tudom, mit küszködnek például Nyíregyháza környékén. Aztán ott vannak a szerzeteseink, a szaléziak például Kazincbarcán. Nekünk is van Egyházasgergén egy szakmunkásképzőnk, ahol 99 százalékban cigány gyerekeket tanítanak nagy türelemmel, és munkahelyhez segítik őket, mert ez a kulcskérdés: egyszerre szociális hátteret biztosítani – hogy legyen emberhez méltó otthonuk, és hogy iskolába járjanak –, és munkahelyet teremteni. Mert ez a vadkapitalizmus, amiben ma élünk, kiúzi ebből a világból a szakképzetlen munkásokat.

– Vajon hogyan szereznek azok a gyerekek piacképes és konvertálható

szakértelmet – ami érettségi nélkül ma már úgyszólván lehetetlen –, ha szegregált iskolákban tanulnak? Tudom, hogy ön egyetért a Balog Zoltán által preferált elképzeléssel, amit ő szeretetteljes szegregációnak nevez...

– Igen, én is ennek vagyok a híve, és borzasztóan felháborít, amikor mindenféle szlogenekkel etetik a társadalmat. A miniszter úrral együtt vallom, hogy az integráció feltétele a módszertani szegregáció. Aki közelről ismeri a cigányokat, mint én, aki köztük éltem Pilismaróton, az a szakemberekkel együtt ezt vallja.

– Az mit jelent, hogy módszertani szegregáció?

– Hogy először a tanodában meg kell tanítani azt a gyereket írni, olvasni, hogy utána ne gúnyolják ki őt a többiek, és ne nézzék ki az iskolából. Mert őt oda föl kell segíteni. Ehhez azonban előbb külön kell foglalkoznunk vele. Az szegregáció, ha mi a tanodában foglalkozunk velük külön?

– Nem az, ha nem csak cigány gyerekek tanulnak ott.

– Ha erőltetjük, hogy továbbra is a többiekkel, a nem cigányokkal együtt járjon, akkor ő mindig az utolsó padban fog ülni, ő mindig csak „a kis hülye” marad a többiek számára, és nem lesz esélye, hogy fölzárkózzon.

– De csak akkor, ha nem segítik őt ebben. Ha magára hagyják. Ha a tanár csak leadja az anyagot, és utána számon kér, és nem abban érdekelt, hogy a gyerekek használható tudáshoz jussanak. A korszerű iskolákban, a világban a gyerekek kisebb csoportokban együtt dolgoznak, és mivel mindegyikük érdekelt a közös eredményben, segíteni fogják a lemaradót, mert a többiek minél jobb teljesítményében is érdekelt

tek. Azokban az országokban ahol korszerű iskolákban tanulnak a gyerekek, ezek egyébként a leghatékonyabb oktatási rendszerrel rendelkező országok, a lemaradókat, a beilleszkedési problémával küzdőket és általában a közösségeket kiváló szakemberek, és nemcsak pedagógusok, hanem például pszichológusok és mások is segítik, és ezért ott nem alakulhatnak ki olyan viszonyok, hogy a többség egyeseket kinézzen, kiutáljon, kirekesszen. Ráadásul ott a többséghez tartozó gyerek is megtanulja, hogy másmilyen gyerekek is vannak, akik azonban nem értéktelenebbek nála, csak mások, és tőlük is van mit tanulni. Közben megismerkednek a szolidaritás érzésével is. Nem gondolja, hogy ez célravezetőbb lenne, mint elkülönítve felzárkóztatni a cigány gyerekeket?

12

– De hiszen ugyanarról beszélünk! Mert mi a cél? Hogy az a cigánynak született gyerek egyszer majd önmagáról gondoskodni tudjon, vagy pedig az, hogy jelenthesük Brüsszelnek, hogy nálunk nincs szegregáció. Miért nem beszélünk őszintén? Akik a cigányokkal foglalkoznak, mind tudják, hogy velük kétszer-háromszor annyi időt kell foglalkozni, mint a nem cigány gyerekekkel. Mondok egy példát: az én egyik kedves tanítványom, Somos Laci húsz éve ezt csinálja Kaposvár környékén, három cigánytelepen dolgozik. Azt mondja, hogy sírva jön az egyik gyerek, hogy nem tudja megcsinálni a házi feladatot. Hát miért, mi a feladat? Hogy ha ennyi a hosszúság, annyi a szélesség, akkor számítsd ki a területet. És elkezd potyogni a gyerek könnye. Mi a baj ebben? De mi az, hogy terület? Tehát az alapvető fogalmakkal nincsenek tisztában.

– A mértani fogalmakkal a nem

roma gyerekek is többnyire csak az iskolában találkoznak. Miért nem tanulhatják meg együtt, cigány és nem cigány ezeket az alapvető fogalmakat?

– Mert őt ott kinevetik, kigúnyolják. A pedagógus pedig közben vért izzad, hogy nem tud haladni, mert a kis cigánygyerek még azt sem tudja, hogy mi az, hogy terület. Ehhez valami kell, aki megmagyarázza neki...

– Ez a közös iskolában miért nem lehetséges? Miért a „szeretetteljes szegregáció”, miért nem egy korszerű és hatékony iskolarendszer megvalósítása a cél?

– De miért nem próbáljuk azt, amit mi csinálunk?

– Ezt próbálják a hetvenes évektől napjainkig, Ilku Páltól Balog Zoltánig. Mindig ezt próbálták. Mire jutottunk vele?

– Én csak azt látom, hogy a mai magyar társadalomban a nem cigány szülőknek legalább a 90 százaléka nem engedi, hogy a gyereke mellett cigány üljön.

– Az integráció megvalósítása nem is a szülő dolga. Őt is meg lehet érteni, nem akarja – mert nincs a megfelelő tudás birtokában – a gyereke jövőjét a roma integráció oltárán feláldozni. Ez lenne az állami feladat.

– Hogyan, ha a szülők bojkottálják?!

– Úgy, hogy korszerű iskolát, iskolarendszert csinál. Remek példák vannak erre a világban.

– Ezzel én vitatkoznék. Ameddig nem tudjuk átvinni a közgondolkodásba, hogy a cigányt is embernek tartsuk, addig ez nem fog menni.

– És ha csak felnőtt korában ismerik meg őt, miután kijárta a tisztán cigány iskolát, akkor embernek fogják tartani?

– Hamarabb, hamarabb kell. A tanodarendszerünkkel a gyerekek

14-15 éves korára célozzuk meg az alapvető kompetenciák és a szövegértés megfelelő szintjének kialakulását, utána mehetnek a közös iskolába. Hacsak nem mennek el szülni addigra, mert ez egy összetett probléma...

– *Akkor még marad egy évük a tankötelezettség végéig. És nem sokkal kisebb a valószínűsége, hogy 14 éves korában elmegy szülni, ha látja, hogyan élnek a vele egykorú, nála sokkal szerencsésebb gyerekek?*

– Miért nem hisznek nekünk, akiknek vannak ebben az ügyben tapasztalataink, és vannak eredményeink? Ez akkora kihívása a társadalmunknak, ami elöl nem lehet elbújni! És itt most megint konkrétan a nyíregyházi cigánygettóra gondolok, amivel küszködik a Kocsis Fülöp püspök úr, voltam abban az iskolában. Ott, abban a városrészben csak cigánycsaládok élnek.

– *És nem lehet őket busszal bevinni a városi iskolába?*

– De hogy a fenébe? Hogy a fenébe tudjuk azt megoldani, és pont ezt tartom én a legostobább – bocsánat – dolognak: kiszakítani őket az életterükből.

– *Muszáj kiszakadniuk.*

– Nem muszáj.

– *Akkor hogyan fognak ebben az országban élni? Mindig a cigánytelepen fognak kosarat fonni?*

– Nem. Az én álmom – már sokan kinevettek engem ezért – egy XXI. századi narodnyikmozgalom. Közéjük menni, és ott élni velük együtt, és segíteni őket. Ott van a VIII. kerületi gettó. Mire mentünk vele? Vagy a miskolci gettó, amit most számolnak föl. Értsük meg, fogadjuk el végre, hogy nem járható út, ha őket csak úgy belökjük a városba, és ott elvesztik a természetközeli élet lehetőségét. Mi-

ért nem tudunk nekik segíteni abban, hogy ott maradjanak, ahová születtek? Ez a társadalmunk egyik nagy nyomorúsága! Nem őket kell bevinni az életidegen közegebe, hanem közéjük menni. Somos Laci, aki húsz éve közöttük van, meséli, hogy az első időben még az erdőben születtek a cigány asszonyok. Húsz év alatt épített nem tudom, hány házat már nekik, igaz, azokat is külföldi segítséggel. Van három közösségi házuk, a három nagy cigánytelepen, ahol van mosoda, pelenkázó, és közben párhuzamosan megy a tanodájuk, és minden cigány gyerek eljut a nyolc osztályig.

– *Azzal mire megy, ha felnő, milyen munkát kap? Ha cigánytelepen nőtt föl, hogy fog onnan kiszabadulni, hogy fog onnan eljutni – tesszem azt, és értse képletesen! – a Rózsadombra? Vagy mondjuk a Bajcsy-Zsilinszky útra?*

– Nem, ne menjen a Rózsadombra.

– *Miért ne menjen, ha szeretne? – és ismétlem, a Rózsadombot nem szó szerint értem. Miért ne tartozhatna ő is az úgynevezett középosztályba? Miért ne szerezhetne diplomát? Miért ne lehetne ügyvéd vagy egyetemi oktató? Akadémikus?*

– A felemelkedés az nem keveredés. Miért felejtjük el mindig, hogy a cigányság fölemelése csak úgy megy, ha saját identitását, kultúráját meg tudja őrizni.

– *Ha akarja. És ha az nem csak a nyomor kultúrája, mert már csak az maradt. És ha közben más kultúrákat is megismerhet.*

– De ez a baj. Abban kell segíteni őt, hogy büszke legyen rá, és ne akarjon más lenni. Másfelől miért kell nyomorban élnie? Észak-Nógrádban vannak olyan falvaink, ahol már ki tudja, mióta nem született

fehér gyerek. 2014-ben a Nógrád megyei újszülöttek több mint a fele cigány családba született. Tehát ez a tendencia. A társadalom felelőssége pedig az, hogy ezek az emberek ne legyenek kiszolgáltatva a reménytelenségnek. Mindenki maradjon ott, ahova született, és ott tanítsuk meg őket a kertművelésre, az állattenyésztésre. Tanítsuk meg őket a népi kultúrájuk őrzésére.

– *Ez a XXI. század.*

– *A XXI. században.*

– *Vagyis maradjanak ott, ahová születtek, és ahonnan a nem cigányok mind elmennek, elmenekülnek? Legyenek Magyarországnak kizárólag cigányok lakta végtelenül elmaradott és kizárólag nem cigányok lakta fejlett részei? Ebbe belegondolni is félelmetes...*

– Most megint nagyon meredeket mondok: ha én nem váci püspök lennék, hanem, mondjuk csak egy normális magyar állampolgár, nem Pesten laktam, hanem boldogan mennék vidékre, ott létesítenék egy farmot, de ott én hallgatnék Mozartot meg olvasnék, mit tudom én, Hemingwayt.

– *De ezekre a gyerekekre nem ez az idill vár, rájuk nem ez a sors vár.*

– Ehhez kellene őket segíteni. És ha már szóba hozta a Rózsadombot: ha annak a sok drága villának a lakója vagy a Szentendre környéki elegáns luxusnyaralók tulajdonosai eljutnának az emberségüknek arra a minimumára, hogy nem önző módon kaparnák a maguk hasznát, hanem meg tudják osztani a lehetőségeiket a szegényekkel, akkor annak a cigány embernek ott Nógrádkövesden is talán megadtna, hogy kulturált házban lakjon, hogy legyen internet-hozzáférése, és egészségesen táplálkozzon. Persze ahhoz is hozzá kell segíteni,

hogy gondoskodni tudjon magáról. Egyik nagy élményem még a rendszerváltás előtti időkből *A misszió* című film, amely a perui jezsuita telepekről szól, ahol az ottani indiánokat megtanították a földművelés csínjára-bínjára, és egy virágzó gazdaság indult el. Valami ilyesmiről álmodom.

– *Rezervátumokról?*

– Megint visszaélünk ezekkel a szavakkal! Miért nevezzük azt rezervátumnak, ahol boldogan, szépen élhetnek? Miért akarjuk rákényszeríteni őket arra a civilizációra, ami már régen megbukott? Csak nem valljuk be. Ezt az elembertelenedett civilizációt miért akarjuk rájuk kényszeríteni?

– *Inkább zárjuk ki belőle őket? Tiszteletben tartom püspök úr véleményét, csak jelzem, hogy szerintem ez a civilizáció egyáltalán nem bukott meg. De persze nem ez a mi beszélgetésünk tárgya.*

– Szerintem viszont szánalmas az európai civilizáció állapota. Ez a fogyasztói társadalom, ez a szellemi, lelki igénytelenség, ami a sok moslékból táplálkozik, ami az interneten, a médián keresztül jön, szörnyű dolog. Ami ezzel szemben előttem eszményként lebeg, az a társadalmunk szerencsésebb, mert jobb körülmények közé született feléne a felelősségvállalása, önkontrollja, önkorlátozása. Mert a telhetetlenség, ami ezt a szörnyű fogyasztói társadalmat jellemzi, hogy nekem jogom van mindent megvenni, amit pénzért megkaphatok, és mindig többet, mindig többet – Ferenc pápánk ezt a szerzés globalizációjának nevezi –, az a társadalom pusztulásához fog vezetni, ha nem leszünk képesek az önkorlátozásra, vagyis a Szent Ferenc-i szabadságra. Hogy legyen szabad lemondanunk a külföldi nyaralás-

ról! Legyen szabad lemondanunk a velencei-tavi nyaralóról! Legyen szabad lemondanunk a minden évi ausztriai sítúráról! És legyünk szabadok segíteni a nálunk nehezebb körülmények között élő embereknek. Ezáltal leszünk boldogabb emberek, nem azért, hogy fogyaszunk. Visszatérve a cigányságra, én az öngondoskodásban látom a kulcsszót, hogy el tudja látni a családját. A többség mindig felháborodik azon, hogy a cigányok lopnak. Na de miért lopnak a nyomorultak? Mert éheznek a családjuk. Mert nincs olyan munkájuk, amivel gondoskodni tudnának a családjukról. De például, ha megtanulnának keret művelni, akkor ott meg tudnák termelni, amire a családjuknak szüksége van. És én azon dolgozom, hogy ez megvalósulhasson. Ott van például a cserdi polgármester, egy igazi jó fej, ő az én egyik eszményem. Aki képes volt a faluja népét megtanítani arra, hogyan kell gondoskodnia magáról. Sőt nemcsak magáról, még a budapesti szegényeknek is tudtak juttatni abból, amit megtermeltek. Dehogyan akarnak ők Pesten lakni, csak a szerencsétlen pesti, lelkileg kilúgozott embereknek hoznak egy kis szeretetet. Ezért mondom én, hogy a mezőgazdaságban látom a kitörést, hiszen enni mindenkinek kell. Meg kell újra tanulniuk az állattartást, a lóval, a baromfival, a birkával való foglalkozást, a disznóhizlaltást. Aztán ott van a hulladékfeldolgozás. Mindenki tudja, hogy a cigány embereknek különös érzékük van a fémekhez. Miért nem csinálunk szétszerelő műhelyeket? Itt van ez a millió nyomorult számítógép, amit kidobunk a szemételepre, abban értékes fémek vannak, azokat szépen, kis helyi üzemekben szét lehet szerelni.

– *Püspök úr is segített egy ilyen létrehozásában, ha jól tudom.*

– Igen, igen. Meg ott van a sok gyógynövény, nekik ahhoz is van érzékük, azt is meg lehet szervezni. Tehát ezeket a lehetőségeket kéne jobban kiaknázni, ahogyan Cserdi község polgármestere is teszi. Persze én is szeretném, ha minél többen tanulhatnának, szakmát szerezhetnének, és persze, hát az iparban is egyre jobban megjelennének... A fejekben is rendet kellene végre csinálni. Mindig fölháborít, amikor azt hallok, hogy „mert az állam nem szereti a szegényeket”. Hát hogy a francba ne szeretné a szegényeket?! Ezért próbál ki mindenféle lehetőséget. De amíg a magyar állampolgárok nagy része nem veszi emberszámba a cigányokat, addig akármilyen állami rendelkezést lehet hozni, nem fog változni a helyzet. Iszonyúan dühít, hogy az állampolgárok nem érzik a felelősséget. Mindig halljuk ezt a süket dumát, hogy mert a Fidesz kétharmados többséggel diktatúrát vezetett be. Mondom, a franc egye meg! Már bocsánat.

– *Szokott püspök úr káromkodni?*

– Szoktam, mert nagyon dühös tudok lenni, amiért a magyar társadalom, és itt a gazdagokról beszélek, nem néz szembe önmagával. Hát miért ilyen aljas ez a mai társadalom, hogy nem akar sorsközösséget vállalni, nem akar a közterhekben részt venni? Ez a legnagyobb szomorúságom, és ezért próbálok mindenkit rávenni arra, hogy nézzen szembe önmagával, és igen, böjtöljön. Böjtöljön és fizessen adót. És azokat az embereket szeretném én bemutatni újra, példaként odaállítani, akik meg tudnak szabadulni az önzéskényszertől. Persze tudom, én könnyen beszé-

lek, mert – szoktam mondani – se kutyám, se macskám, könnyen megtehetem, hogy amim van, azt megosztom másokkal.

– *Az igaz, hogy püspök úr a jövődelme háromnegyedét szegény családoknak adja?*

– Hát körülbelül. Négy vagy öt családot támogatok állandóan, amelyek tényleg nehéz körülmények között élnek.

– *Szabad megkérdezni, hogy az mennyi? Tudom, hogy nem illik...*

– Püspökként jó fizetésem van, ötszázezer forint a bruttó, ebből havonta négyszázezret szétosztok. A lakásom a püspöki palotában megvan, a kosztom is, befizetem, amennyibe kerül. A fölösleget mi a csudára költeném...? Házam sincs. Majd valami öregotthonban meghúszom magam, gondolom.

– *Az öregotthonról jut eszembe, olvastam, hogy abban reménykedik, hogy most már stadionok helyett inkább erre fog áldozni az állam.*

– Igen, a stadionépítkezésekből talán már elég, bár az építkezések sok embernek adtak munkát, de öregotthonokra is nagy szükség lenne. Például – ezt is sokszor elmondtam már – Váctól harminc kilométerre, Alsópetényben fölépítettek egy 150 szobás öregotthont, de mivel a vállalkozó közben csődbe ment, és azóta az OTP Faktoring tulajdonában van az épület, már tíz éve ott áll üresen... Miért nem használjuk ki ezt? Vagy miért kellett hagyni tönkremenni az elhagyott szovjet laktanyákat? Meg egyáltalán, ott vannak a falvainkban az üresen álló házak.

– *Emlékszem, amikor a 2000-es évek elején, talán a Medgyessy-vagy az első Gyurcsány-kormány idején a szociális ügyek akkori minisztere, Göncz Kinga egy község elhagyott házaiba telepített hajlékta-*

lanokat, azt nem fogadták a helyiek osztatlan lelkesedéssel.

– Pedig valami ilyesmit kellene újra kitalálni. De persze ez a hajléktalankérdés is annyira ellentmondásos. A napokban Pesten jártam, és láttam, hogy a Ferenciek terén az aluljáróban a saját piszkában feküdt két ember. Két borzalmas emberroncs. És akkor most azon vitatkozunk, hogy jogunk van-e onnan őket elvinni? Én ezzel szemben azt mondom: embertelenség őket ott hagyni. Amikor üres házak vannak a falvakban, és ott vannak a hajléktalanszállók.

– *A falvakban tiltakozni szoktak, ha oda akár hajléktalanokat, akár fogyatékosokat, akár állami gondozott gyerekeket akarnak betelepíteni.*

– Megint beleütközünk az önzés falába. És közben emberi jogokról meg méltóságról meg tiszteletről beszélünk, azt mondjuk, ha ő úgy akar élni, hát hadd éljen úgy. Ez nem becsületes dolog.

– *Mit kellene velük csinálni?*

– Valakinek vállalnia kell, hogy gondoskodik róluk. Hogy megmosdatja, fölöltözteti őket...

– *Az akaratuk ellenére?*

– Az akaratuk ellenére, mert tőlük nem lehet remélni, nem is lehet várni, hogy egyedül megoldják ezt a problémát. Ugyanez a helyzet a cigánysággal is. Most a társadalom hazudik magának velük kapcsolatban. Becsapja magát. Mossa kezeit, mint Pilátus. Azt mondja: tiszteletben tartom a hajléktalan ember jogát arra, hogy a saját piszkában feküdjön az utcán. De ez hazugság! Hazugság, amely a felelősség önmagunkról való lerázásáról szól. Mert felelősek vagyunk érte. És ezért az a dolgunk, hogy – amint Böjte Csaba szokta mondani –, először embernek nézzük, aztán megmosdatjuk, megettetjük, szánunk rá

időt, és beszélgetünk vele. Az a baj, hogy mi mindig csak a végső stádiumban találkozunk velük. Ezt intézményesen soha nem fogjuk tudni megoldani. Az elején kellene segíteni, nem magukra hagyni az embereket.

– *Püspök úr is tudja, hogy vannak, akik ezt igazán elhivatottan és önzetlenül csinálják. Ott van például Iványi Gábor, aki ezt rendkívül elhivatottan csinálja...*

– Igen, nagyon tisztellem őt. Nagyon nagy tisztelettel gondolok rá.

– *...aki önhöz hasonlóan azt mondja, hogy a tettek számítanak, ezért az ateista ember, ha embertársai javán dolgozik, üdvözülni fog, szemben azzal az istenhívővel, aki árt a felebarátainak...*

– Én is így gondolkodom.

– *...és ma a kormányzat nemcsak az egyházat nem ismeri el Iványi Gábornak, egyébként törvénytelenül, hanem azt a munkát sem, azt is ellehetetleníti, amit ő a szegények, a hajléktalanok, a kirekesztettek, a megnyomorítottak érdekében évtizedek óta végez.*

– Ezek nagy hibák, nagy hibák. Olyan könnyű kívülről ráhúzni valakire, hogy baloldali, jobboldali, akármilyen.

– *Baloldali nem lehet az Isten gyermeke?*

– Dehogynem. Ez is az egyik nagy tragédiája ennek a társadalomnak, hogy ennyire megosztott. Egyszer egy öreg pap azt mondta nekem, hogy nagyon szégyellné magát, ha nem lenne ateista barátja, és ez azóta is a fülemben cseng. Én meg roppantul szégyellném magamat, ha nem lennének baloldali barátaim. Amikor idejöttem Vácra püspöknek, a polgármester MSZP-s volt. Én első nap elmentem hozzá látogatóba, és bemutatkoztam, és olyan szép együttműködésünk volt

éveken át. Most miért kell állandóan ezt mondani, hogy Orbánt, ezt a diktátort, ezt a gazembert meg kell buktatni? Hát hol van másik Orbánhoz hasonló kvalitású politikus ma az országban? Miért kell őt állandóan ócsárolni? Miért nem lehet mellé állni? Engem ez úgy elszomorít, hogy meg sem hallgatják, mit mond, csak folyton támadják. Miért nem lehet segíteni ezt a programot?

– *Mondok egy okot, amit ön, aki ennyire szívén viseli a cigányság, általában a szegények sorsát, nyilván méltányolni fog: mert az Orbán-kormányok gazdaság- és társadalompolitikája a korábbiaknál is inkább szétszakította a társadalmat. Soha korábban nem volt ekkora a nyomor, bár korábban is nagy volt, és soha korábban nem voltak ilyen mélyek a társadalmi különbségek.*

– Mert az Orbán-kormány koncepciójában első helyen van a középosztály támogatása, a családok támogatása. Nagycsaládos barátaim mind azt mondják, hogy ők még soha ilyen jól nem éltek. Mert ez a kormányzat erre helyezte a hangsúlyt. De az a társadalomnak nincs megtiltva, hogy szolidáris legyen! Miért nem tudunk önként segíteni egymáson? Akinek jól megy a sora, miért nem karol fel egy családot? A jómódban élő családok miért pazarolják, pocsékolják el a jövedelmüket úgy, mint annak idején az arisztokraták? Miért járnak külföldre, síelni, mit tudom én, a Vörös-tengerre búvárkodni, a Kanári-szigetekre? Ki tiltja meg, hogy segítsék a szegényeket?

– *De püspök úr is tudja, hogy a nyomor ellen nem a jótékonykodás az orvosság.*

– Átmenetileg mégis segít.

– *Hogyan gondolná ezt az egyenkénti segítségnyújtást?*

– Például úgy, hogy mindenki ve-
gyen részt a munkateremtésben.
Mondok megint egy példát, amin
legutóbb fölbőszültem. Valamelyik
faluban, ahova hivatalos voltam,
valósággal elámultam a ringó búza-
táblák, a repceföld, a kukoricatáb-
la, a napraforgótábla láttán. Mon-
dom a polgármesternek: gratulá-
lok, gyönyörű a határ, látszik, hogy
jól él a falu, hogy sok embernek van
munkalehetősége. Erre rám néz
csodálkozva: ez két ember tulajdo-
na, akik talán három embert foglal-
koztatnak, mert már komputerve-
zérelt traktoraik vannak. Mondom,
a franc egye meg! Ezek a gazembe-
rek teszik tönkre az országot!

– *Akik nagy teljesítményű, mo-
dern gépeket használnak, azok gaz-
emberek? De miért?*

– Mert csak a saját hasznukat
nézik...

– *Tartsanak inkább napszámoso-
kat? Summásokat?*

18

– Igen, az lenne a becsületes.
Mert akkor lenne az embereknek
munkájuk, lenne saját jövedelmük,
és el tudnák tartani a családjukat.
Miért jobb, ha segélyből élnek? Ha

ki vannak szorítva a munkaerőpiac-
ról? Erre gondolok akkor is, amikor
a stadionokról van szó. Egy közgaz-
dásztól hallottam, hogy nekik azt
tanították az egyetemen, hogy ha
munkanélküliség van, akkor sürgő-
sen el kell kezdeni piramist építeni.
Igaz, nincs rá szükség, de legalább
van az embereknek munkájuk. Ez
kicsit sarkított példa, de van benne
ráció: ezt kellene kitalálnia a társa-
dalomnak, hogyan őrizhessék meg
az emberek az önbecsülésüket.
Hogy az a cigány ember is azt tudja
mondani a gyerekének: ma megint
ledolgoztam a nyolc órát. Hogy
értelmes munkával magáról és a
családjáról képes legyen gondos-
kodni. És amikor József Attilát idé-
zem, hogy „Édes hazám, fogadj szí-
vedbe, hadd legyek hűséges fiad”,
akkor abban reménykedem, hogy
visszatér a népünkbe ez a jó érte-
lemben vett kurázszi. Olyan szépen
élhetnének, ha nem egymást mar-
nánk, és tényleg önzetlenül segíte-
nének. Ha nem mástól, nem intéz-
ményektől, nem politikusoktól vár-
nánk a megoldást, hanem mi ma-
gunk kezdenénk dolgozni érte.